4

DISSERTATIO MEDICA
INAUGURALIS

QUÆDAM

DE MENTIS ALIENATIONE

COMPLECTENS;

QUAM,

ANNUENTE SUMMO NUMINE,

EX AUCTORITATE REVERENDI ADMODUM VIRI,

D. GEORGII BAIRD, S.S. T.P.

ACADEMIÆ EDINBURGENÆ PRÆFECTI;

NECNON

AMPLISSIMI SENATUS ACADEMICI CONSENSU,

ET NOBILISSIMÆ FACULTATIS MEDICÆ DECRETO;

Pro Gradu Doctoris,

SUMMISQUE IN MEDICINA HONORIBUS AC PRIVILEGIIS,

RITE ET LEGITIME CONSEQUENDIS;

ERUDITORUM EXAMINI SUBJICIT

JOANNES AITKEN CARLYLE,

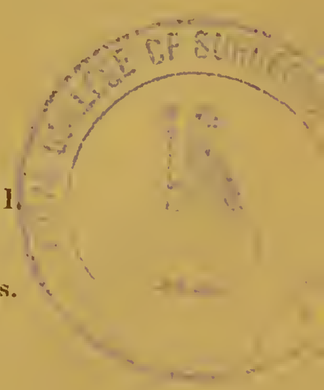
Scotus,

CHIRURGUS.

Ὁ δ' ἤιε νυκτὶ ἐοικώς.

ILIAS, Lib. I.

Kalendis Augusti, horâ locoque solitis.

EDINBURGI:

EXCUDEBANT JAC. BALLANTYNE ET SOCII.

MDCCCXXVI.

FRATRI SUO CARISSIMO

AMICOQUE OPTIMO

THOMÆ CARLYLE,

ARMIGERO;

HOC PARVULUM

SED

GRATI ANIMI

VERUM TESTIMONIUM,

ACCEPTUM

VULT

AUCTOR.

Of all God's works which doe this world adorne,
There is no one more faire and excellent,
Then is man's bodie, both for powre and forme,
Whiles it is kept in sober gouernment;
But none then it more foule and indecent,
Distempred through misrule and passions base:
It growes a Monster and incontinent,
Doth lose his dignitie and natiue grace.

FAERIE QUEENE, *B. II. Canto IX.*

Robert Dickson Esq. M.D.
With best respects of

DISSERTATIO INAUGURALIS

QUÆDAM DE

MENTIS ALIENATIONE

COMPLECTENS.

AUCTORE JOANNE AITKEN CARLYLE.

TANTAM inter corpus et animum, hac in vita, existere consensionem, ut perpetuo se invicem afficiant, docent quemvis sua experientia et quotidiana observatio. Etsi enim qua ratione corpus animum, animusque corpus afficiat, prorsus ignoremus; effectus tamen mutuæ inter se consensionis evidentissimi sunt. Non est hic locus enumerandi varios et pæne innumeros morbos, qui ab animi perturbationibus, aut originem, aut sanationem, duxerint. Horum exemplis medicæ historiæ scatent. Ex repentinis animi affectibus, gaudio, terrore, ira, sæpe mors subita evenit.

Medicis omnibus est notum, imaginationis vires in augendis vel levandis morbis maximas et fere infinitas esse. Contra autem mens, ipsa "divinæ particula auræ," cogitationum immortalium particeps, quod ad vigorem et sanitatem, multum e vilissimis corporis functionibus pendet. A prava enim concoctione, a mala cœli temperie, oriuntur animi anxietas, mœstitia, insolita ad irascendum proclivitas; cum phthisin pulmonalem, omnium morborum exitiosissimum, usque ad finem comitentur, hilaritas insueta, spes maxima, fiducia omnium rerum, ad ægri ipsius aut amicorum fortunam pertinentium. Effectus haud obscuros vini, opii, aliorumque per corpus in mentem agentium, quippe qui omnibus noti sunt, necesse non est dicere. Hæc pauca tantummodo præfanda putavi, quia mihi persuasum est, neminem, nisi hujus inter corpus et mentem consensus ratione habita, aut naturam mentis alienationis aut rectam curationem intelligere unquam posse.

Mihi non alienum videbatur, si aliquid temporis tribuerem investigandæ insaniæ, utpote quæ dirissima omnium calamitatum quibus ho-

mines plectuntur, summam medici attentionem desideret. Argumentum sane difficillimum est, et vix ea qua decet cura adhuc scrutatum. Profecto de natura insaniæ multum disseruerunt philosophi; effectus ejus miserabiles et acerbos eximii cecinerunt poetæ. Verum enimvero fere ad hæc tempora, mentis alienatio vix medicis curæ fuit. Insanabilis enim putabatur, terroris et lamentationis causa, potius quam quæ ullam curationis spem præbuerit. Quid mirum? Per multa sæcula alta caligine offusa, monachis austeris, immitibus traditi erant insanientes, ut qui, irato Numine, in pœnam peccatorum furore perciti, nullam nisi precibus, incantamentis, verberibus, jejuniis, sanationem accepturi essent. His enim remediis, nec minimo discrimine usitatis, monachi confisi sunt. Immo etiam desipientes miserabiles, ut sagas et veneficos, sæpius igne concremaverunt.* Mens autem humana, abjectis

---

* Vide Wyer Præstig. Dæmon. Lib. VIII. Cap. 22, &c. De his immanitatibus ita scripsit Sprengel: "Die Einkünfte der Inquisitoren waren auf die Hexen angeweisen: von jedem Kopf bekam der Inquisitor vier bis fünf Thaler. Ist

superstitionis vinculis, innatam sibi vindicavit libertatem; et inter plurima bona exinde provenientia, insanorum curatio medicis vera scientia imbutis commissa est, et ad normam rectæ rationis et humanitatis constituta. Consilium est igitur quam brevissime et simplicissime de insaniæ signis, causis et ratione medendi, dicere. Prius autem quam longius progredior, non abs re erit, pauca de definitione proferre.

Unusquisque de hoc morbo scripturus, perspecta rectæ definitionis utilitate, imprimis conatus est constituere quæ sit insania, quomodo definienda. Et profecto de hac re quot scriptores, tot sententias habemus. Nonnullis et his quidem jure magnæ auctoritatis, visum est, insaniam in hoc consistere quod "*Mentis judicantis functiones læsæ sint.*" Perperam, ni fallor; inter omnes enim constat, plurimos insanientes, insolito acumine, ratiocinari; et hoc quidem juriscon-

---

es bey dieser höllischem Einrichtung wohl Wunder, wenn ein Inquisitor sich rühmte 2000 florin. *erbrannt* zu haben, wovon er im Alter leben könne?" Vid. SPRENGEL'S Geschichte der Arzneykunde, § 13.

sultis bene cognitum est.* Si cum aliis assentiremur, "*Omnem imaginationis mentisque a recta ratione aberrationem*" esse insaniam; certe omnibus Anticyram navigandum esset. Quis enim aliquando et mente et imaginatione non aberrat? Longum esset cæteras de hac re opiniones commemorare, et prorsus inutile. Quia perspicuum est insaniam in genere definiri non posse. Ut pulchritudo post multas philosophorum disputationes, nullis verbis describenda vel definienda, facillime tamen agnoscatur, ita mens sana. "Nullus enim existit limes accuratus inter mentem sanam et vesaniam. Omnis præter solitum hilaritas ad insaniam vergit, et mœstus et meticulosus animus ad melancholiam appropinquat." Forsan sat fuerit medicis et jurisconsultis novisse, hominem omnino insanum esse, si mens ejus ita læsa sit, ut neque valeat ad munera vitæ civilis perfungenda, neque ad suas aut amicorum res gerendas. Hactenus de definitione, nunc ad signa veniam.

---

* Erskine inquit, "Such persons often reason with a subtlety which puts in shade the ordinary conceptions of mankind, their conclusions are just, and frequently profound."

Apud plerosque scriptores hodiernos, mentis alienatio in species quatuor diducta est. *Mania* ea species est, in qua æger de omnibus rebus æque desipit; *Melancholia*, ubi de re una aut saltem de paucis rebus, delirat. *Amentia* est omnium mentis facultatum imbecillitas. In *Fatuitate*, omne rationis lumen, omnis imaginationis vis deleta aut prorsus obruta videtur. Duæ priores solummodo sub medici cura veniunt. Amentia enim et Fatuitas omnino insanabiles, utpote quæ a mala capitis conformatione, aut aliquo cerebri vitio organico, aut denique mania vel melancholia diuturna et incurabili, oriantur. Maniæ autem Melancholia ita affinis est, ut sæpe vices commutent, atque altera in alteram transeat. Non est igitur consilium de utraque seorsim tractare, sed pauca de mentis alienatione generatim dicere.

Symptomata maxime variant pro ratione causarum excitantium. Et ut inter sanos homines alter alteri, moribus, mente et opinionibus omnino similis inveniri non potest; sic ex insanientibus, eadem causa excitante applicata,

alius alio modo desipit. Alii tristes, taciturni; alii hilares et loquaces; alii meticulosi, suspicaces, cæterorum consuetudinem et societatem effugientes, se inimicis objectos et insidiis undique circumventos pertinaciter credunt; alii furibundi, audaces, vix continendi quin in proximos quosque impetum faciant; alii mortem vehementer pertimescunt; alii vim sibi inferre summopere conantur. Ex desipientibus plurimi valde instabiles, nunc in risus nunc in lachrymas effusi, modo liberales et prodigi, modo tenaces et avari, de minimis ridiculisque rebus solliciti sunt. Nonnulli sese præsules, reges, deos jactant, ideoque aliis imperant, summamque sibi reverentiam vindicant. Quid multa? Singulæ insaniendi formæ, nisi singula exempla narrando, enumerari non possunt. Fere omnibus autem quædam communia sunt. Expressio vultus mutata vix describenda, facile cognoscenda; novus cogitandi et sentiendi ordo, itaque odium in amicos quos antea optime dilexerint; summa hallucinationibus fides tributa, et ex minima contradictione gravis iracundia. Hoc etiam insanis fere

omnibus peculiare est, quod de rebus ad seipsos non pertinentibus recte judicant.*

Vehementiore morbo, oculi et facies tota rubent; rapida fit cogitationum series; loquentia inanis quam celerrima; ex altero in alterum argumentum summa properantia; sensus externarum et internarum rerum adeo imminutus ut vix ullus restare videatur: plurimi enim furiosi, algoris, inediæ, vigiliæ, sunt patientes supra quam cuique credibile est.† Vis musculorum ita non-

---

* Modo audivi ex viro fide dignissimo, se nuperrime apud valetudinarium mente captorum Germanicum duos insanientes vidisse, quorum uterque se Messian putabat, personamque Dei, quantum poterat, gestu, voce, auctoritate, et minis, sustinebat. Utrique mos erat, cæteros insanos visentibus commonstrare, de eorumque dementia quam subtilissime ratiocinari. "Homo iste," dicere, solitus erat alius ad alium Messian accedens, "coram adeo stultus impudensque est, ut se Dei filium credat."

† Naturæ poeta et interpres, hoc bene perspecto, ita scripsit:

"——— When the mind's free,
The body's delicate: the tempest in my mind
Doth from my senses take all feeling else,
Save what beats there."—King Lear.

Vid. Fodere Traitè du Delire, tom. I. p. 502 et seqq. In *Actis Academiæ Naturæ Curios.* memoriæ proditum est insanientem, qui se Messian censebat, ut sibi constaret, quadraginta dies et sine detrimento famem tolerâsse.

nunquam aucta, ut plures homines unum insanientem vix possint continere. Morbo autem mitiore aut vetustiore, hæc minime perpetua sunt, immo etiam omnino contraria haud raro incidunt.

Nonnulli demum perpetuo et sine ulla intermissione insipiunt; alii vero intervallis, modo longioribus, modo brevioribus; modo statis atque certis; modo contra incertis et erraticis; modo ita dissitis ut idem homo bis terve in vita solummodo afficiatur.

His de symptomatibus propositis, nunc ad causas accedo. Prius autem quam longius progrediar, de causis prædisponentibus dicendum est; quoniam nisi aliquid ad insaniam proclivitatis existit, causæ excitantes hominem insanum vix faciunt.

Igitur parentibus mente captis nati huic morbo maxime obnoxii sunt. Ut in prole sæpe ingenium et imaginem parentum sic ad varios morbos eandem proclivitatem videmus. Quomodo id efficiatur, qua structura animi aut corporis, explicare non possumus; ex multa tamen experi-

entia satis comprobatum est, et fortasse in nullo morbo magis quam in insania evidens. Quamvis enim desipientiæ semina per plures annos latentia, scilicet nullis causis excitantibus admotis, vix sese aperte ostenderint; facillime tamen, occasione data, erumpent. Huic proclivitati hereditariæ aliquantum affinis videtur illud, ut insania, ubi semel inciderit, ex levissima causa fit recidiva.

Ex caeteris hominibus, nullus omnino exemptus est, quin mentis alienatione affici possit. Qui autem, fervido et mobili temperamento præditi, vitam curis et sollicitudinibus anxiam, et magnis frustrationibus obnoxiam degunt; quos honorum et dignitatum cupiditas et ambitio, aut se præ cæteris efferendi studium, occupat; quos auri sacra fames et insatiabilis avaritia exercet; qui, abjecta religione et virtute, irrefrænati sese libidinibus, voluptatibus sordidis, et omni pravo facinori, præcipites dant: hi omnes ad desipientiam, quam alii multo procliviores sunt.

Inter causas quæ in homine jam proclivi facto insaniam excitant, affectus animi vehementes,

repentini, diuturni, gaudia* imprimis, iræ, mœrores, formidines; spes frustratæ; studia immodica, enumerari possunt. Ex corporis vitiis stultitiam excitantibus, injurias capiti illatas; viscerum abdominalium morbos; evacuationes et excretiones solitas suppressas; eruptiones cutaneas nimis subito exsiccatas, commemorant auctores. Etiam febres diutinas debilitantes, usum argenti vivi nimis longum, puerperium, morbum regium, nonnunquam insania sequitur. Morbi comitialis, choreæ, paralyseos, apoplexiæ amentia frequens est comes et effectus.

Nulla autem gravior insaniendi causa quam superstitio dira et inanis. Cum fanatici et fu-

---

* Mirum est, quod gaudia, vehementius quam luctus et in corpus et mentem agant. Novi plures ex gaudio immodico insanientes. Liceat etiam MEADII sententiam proferre. "Audivi olim," inquit, "Halcum in nosocomio mente captorum Londinensi medicum experientissimum, haud semel dicentem, anno M.DCC.XX civium nostrorum fortunis adeo infausto (quo societas ad commercium per Mare Australe promovendum instituta artibus dolosis ad lucrum faciendum viam invenit), se multo plures curæ suæ commissos tractasse; quos ad immensas opes evexerat fortunæ favor, quam quos iniqua ad miseriam et pauperiem redegerat."

rentes prædicatores, ex pulpitis, voce horrida et imprecationibus diris, æterna supplicia omnibus a seipsis alienis, quasi Deo jubente, minitent; quid mirum, si rudium et incultorum mentes et imaginationes perturbant et terrefaciunt? Ex tali causa desipientes, nihil, nisi de irato Deo perpetuas pœnas poscente, cogitant aut loquuntur. Et fortasse nulla insaniendi forma difficiliorem curationem accipit.

Ex nonnullis causarum supra recensitarum explicari potest; quî fit ut apud respublicas, et nationes liberas, quam apud imperia despotica, insania frequentior sit, inter gentes barbaras et incultas, nulla;* quî fit ut stultitia vix ante pubertatem, frequentissime inter vicesimum et quadrigesimum ætatis annum, sese ostendat; quîque demum evenit ut hic morbus indies increscat, idque multo magis quam pro rata populorum.

Hæc quidem de symptomatibus. Nunc dicendum de vitiis corporis ex quibus insania pendeat. Boerhaavius sæculi præteriti celeberrimus auctor medicus, ita scripsit: "Notandum vero ana-

---

* Non agitur de Cretinismo aut Fatuitate congenita.

tomica sectione constitisse horum (insanientium) cerebrum siccum, durum, friabile, in suo cortice flavum ; vasa autem turgentia, varicosa, atro tenaci cruore distenta fuisse." MORGAGNIUS etiam, sex incisionibus mortuorum factis, cerebrum durius et siccius justo, cerebellum nimis molle, invenit. Perpensis autem omnium ante suum tempus anatomicorum sententiis, ita censuit: "Atque ut intelligas cur eam duritiem tanti non faciam, scias velim, in quibusdam pariter qui minime stulti erant, cerebrum me non minus durum invenisse; sic in mortuo ex thoracis inflammatione; sic in altera quæ ex femoris fractura obierat.—Adde etiam stultitiam esse posse sine cerebri duritie; a multis enim anatomicis cerebrum flaccidum laxumque inventum fuit."* GREDINGIUS, plurimis apertis cadaveribus, adeo multa et varia cerebri, ipsiusque partium vitia enumerat, ut, post diligentissimam lectionem, quidnam maximi faceres, impossibile sit dicere. Aliorum auctorum opiniones et conjecturas commemorare operæ non pretium erit ;

* De Causis et Sedibus Morb. Epist. viii.

adhuc enim verum est quod clar. GREGORY de hac re dixit :—“ Facta crebri vel partis ejus cujusvis læsione, tumore, osse in mucronem crescente et irritante, &c. nemo praedixerit quidnam mali talis læsio factura sit ; epilepsiam, apoplexiam, hemiplegiam, stuporem, melancholiam, furorem, dolorem capitis, aut nil præter solitum. Non desunt enim exempla hominum, qui post amissam haud exiguam cerebri partem, convaluerunt, et diu vixerunt ; vel qui, corrupta magna cerebri parte, nil incommodi perceperunt, donec tandem subito corruerint, convulsi et moribundi.” Quale sit igitur cerebri vitium mentis alienationi peculiare, non cognoscimus. Vix enim aliquid certi adhuc repertum est. Mentem semper morbi expertem esse, ut quæ incorporea immortalisque sit, certe putamus, logice autem demonstrare non possumus. Quæ sit intima corporis aut animi natura, non intelligimus. Omnis igitur de his ratiocinatio dubia sit ancepsque, necesse est. Medicus autem in memoria tenere debet corpus et mentem, ut supradictum est, ita in sese mutuo agere, ut ad curandos insanientes nihil profecturus sit, nisi mentis pariter atque corporis rationem habuerit.

Prognosis ex multis rebus colligitur. Morbo recentiore, et subito adorto, et in juvene, magnam; vetustiore autem et paulatim crescente et in homine seniore aut parentibus mente captis nato, vix ullam curationis spem, dare licet. Levior morbus cum hilaritate aut furore, quam tristitia aut imbecillitate insanientium. Post puerperium mente captæ plerumque ad sanitatem reducuntur. Insania ex febribus, aut aliqua corporis debilitate orta, fere semper curabitur. Insipientia ex morbo comitiali, chorea, paralysi, aut apoplexia originem ducens, plerumque incurabilis est. Nonnunquam sanitatem expectare licet; a febribus varii generis supervenientibus; a fluxu sanguinis ex naribus; a hæmorrhoidibus, aut a menstruis redeuntibus; a ptyalismo; a morbis cutaneis.* HIPPOCRATES ita scripsit:—"Insanientibus si varices, aut hæmorrhoides supervenerint, insaniæ solutio fit." (Aph. 21, § vi.) Item "Ab insania dysenteria, aut hydrops, aut mentis emotio, bonum." (Aph. 5, § vii.)

---

* Harum omnium criseôn exempla relata invenies, in *Foderè Traité du Delire*, tom. i. p. 530 et seq.

Restat ut pauca de curatione dicam. Quomodo fiat ut apud antiquos, helleborus adeo magnis efferretur laudibus in mentis alienatione curanda, nisi morbo aut remedio omnino dissimili posito, nec explanare nec intelligere possumus. "Si imagines fallunt," inquit CELSUS, "ante omnia videndum est tristes an hilares sint. In tristitia, nigrum veratrum dejectionis causa; in hilaritate, album ad vomitum excitandum, dari debet. Nam si bene se purgaverit, ex magna parte morbum levabit." Hoc autem medicamentum, et alia quamplurima auctoribus magni nominis fere æque celebrata, jamdiu obsoleverunt. Remedia *specifica* in curatione insaniæ diutius quærere, medicos tædet et pudet. In hoc enim morbo tam vario tamque multiplice, singula singulis symptomatibus adaptanda sunt. Et majores successus in sananda mentis alienatione, magna saltem ex parte, hodiernæ in remediis adhibendis discriminationi majori, debemus.*

---

* Quantum medici in curanda insania præstiterint, hujus opusculi limites et natura, exemplis ostendere non sinunt. De hac re autem vid.—*Dictionnaire des Sciences Medicales, tom.* xvi. *Art. Folie.*

Ubi aliquis insanire incipit, a causis excitantibus, quantum fieri potest, removendus est. Omnibus fere insanientibus loci et vitæ mutatio perutilis erit; quia novis rerum impressionibus, novaque objectorum serie, falsæ inordinatæque perceptiones et ideæ nonnunquam delentur, aut in rectam ordinem rediguntur. Exercitatio omnis modica, et citra magnam fatigationem, animo pariter atque corpori prodest; itaque mente captis idonea sunt, equitationes, ambulationes, itinera, navigationes, horti aut agri cultura, ludi omnes, in quibus mens exhilaretur corpus jucunde et leniter exerceatur. Quicquid enim ad corporis sanitatem conferat; quicquid mentem occupare, et a rebus, quas alienas æger cogitat, imaginationem abstrahere valeat; idem ad insaniam curandam multum proficiet. Insanos ad agendum excitare, ad ordinem actionum servandam assuefacere, maxime convenit.* Ignominia

* Poetæ ac philosophi hoc ævo facile principis sententiam non possumus non citare:—" Ausser dem Physischen, sagte der Geistliche, das uns oft unüberwindliche Schwierigkeiten in den Weg legt, und worüber ich einen denkenden Arzt zu Rathe ziehe, finde ich die Mittel vom Wahnsinne zu heilen sehr einfach. Es sind eben dieselben wodurch man gesunde

et reprehensione, aut coercitione, ubi perperam aliquid fecerint, reprimendi sunt; blanditiis, honoribus, ubi melius se gesserint, incitandi. Sæpius tamen assentiendum est, quam repugnandum. Medicus autem gerere se pro cujusque indole et natura, et pro morbi causa debet.

Ubi morbus recens est, et in homine mediæ ætatis, et pleni habitus, si pulsus validus, rubor faciei et oculorum, et alia signa phreniticis communia, se ostendunt, *Sanguinis missio* aliquando utilis erit. Caput usque ad cutem radendum est. *Alvi ductiones,* ubi magna obstipatio est, et cruditas intestinorum, necessariæ sunt. Hoc autem semper in memoria tenendum est, ut post magnas

---

Menschen hindert wahnsinnig zu werden. Man errege ihre Selbstthätigkeit, man gewöhne sie an Ordnung, man gebe ihnen einen Begriff, dass sie ihr Seyn und Schicksal mit so Vielen gemein haben, dass das ausserordentliche Talent, das grösste Glück, und das höchste Unglück nur kleine Abweichungen von dem gewöhnlichen sind. So wird sich kein Wahnsinn einschleichen, und wenn er da ist nach und nach wieder verschwinden."—"Es bringt uns nichts näher dem Wahnsinn als wenn wir uns vor Andern auszeichnen, und nichts erhält so sehr den gemeinen Verstand, als im allgemeinen Sinne mit vielen Menschen zu leben."—GOETHE'S *Werke, Band IV. S.* 108.

quascunque evacuationes morbus haud raro gravior et curatu difficilior evadat. Effectus opii in insanos maxime variant. Aliquando somnum conciliat, sæpius morbum intendit. Omnibus furentibus, hujus medicamenti aliorumque dosis, multo largior solito, necessaria erit. De camphoræ, tartratis antimonii, colocynthidis, &c. utilitate, parum inter medicos constat. Methodus est insanorum tractandi, a LUCETT renovata* in qua æger in balneum calidum descendit, et dum totum corpus tepore balnei remollescit, et meabile redditur, aqua frigida desuper in caput derasum affunditur. Nonnunquam hoc modo morbus subito levatur, tamen effectus ejus plerumque minime perstantes. Quod ad diætam insanorum attinet, ea modo tenuis et parca quantitate, modo valida et majore copia, dari debet, prout vires ægri requirant vel sinant.

---

* Vid. BURSERII Institut. Med. tom. iii. p. 158.

FINIS.